

Deze tabellen vertalen de reeds gepubliceerde conceptverkiezingsprogramma's in concrete en korte 'bullet points'. Wijzigingen die leden van de partijen tijdens ALV's hebben aangebracht zijn niet meegenomen.

ChristenUnie heeft een hoofdlijnenprogramma gepubliceerd met soms relevante punten, PVV en 50Plus staan (op een enkel punt na) niet in het overzicht, omdat die programma's op de voor ons relevante punten geen concrete maatregelen voorstellen.

Dit is een levend document en wordt (indien relevant) aangevuld. Versie 9 november 2016, Roel van Hulten en Menalde Moojen

Kansengelijkheid in het VO (inclusief flexibilisering en maatwerk)	
	<ul style="list-style-type: none"> • Hoogste advies leidend bij verschil tussen adviezen basisschoolleraar en centrale eindtoets • Gelijktijdige bekendmaking score centrale eindtoets en basisschooladvies • Mogelijkheid om op latere leeftijd de overstap naar een hoger onderwijsniveau te maken • Vmbo-scholen in staat stellen hun programma beter aan te laten sluiten op het vervolgonderwijs • Vmbo en mbo moeten een deel van het onderwijs samen kunnen verzorgen • Behalen van deelcertificaten per vak op eigen vo-school als een leerling hun CE niet halen • Behalen van mbo-diploma op vmbo-scholen • Vakken volgen op verschillende niveaus • Havoleerlingen met afgesloten bètavakken op vwo-niveau moeten toegang krijgen tot TU • Sterkere positie LOB
	<ul style="list-style-type: none"> • Er komt keuze uit drie gecombineerde schooladviezen voor alle leerlingen: voorbereidend hoger onderwijs/voorbereidend beroepsonderwijs/voorbereidend vakonderwijs. Via bekostiging wordt hierop gestuurd • Een VO-school biedt tenminste één van deze drie stromen aan • Schooladvies is leidend, tenzij de citoscore hoger uitvalt • Na drie jaar vindt selectie plaats voor de uiteindelijke opleiding waarvoor de leerling zich wil diplomeren • Hogere vmbo niveaus worden verlengd tot 5 jaar • Meer armslag voor scholen om te investeren in huiswerkbegeleiding voor kinderen met ouders die dat niet kunnen betalen • Invoering maatwerkdiploma, zodat kinderen op een zo hoog mogelijk niveau eindexamen kunnen doen • Maximeren vrijwillige ouderbijdrage teneinde te voorkomen dat scholen de bijdrage als selectie-instrument gebruiken

	<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijkheid om te stapelen vergroten • Vroege selectie tegengaan d.m.v. brede brugklassen • Einde aan nadruk op eenzijdige testresultaten door kinderen breder te beoordelen • Aanvullend op de huidige beheersing van cognitieve vaardigheden schooladviezen baseren op groeipotentie van kinderen • Arbeidsmarktkwalificatie voor jongeren die geen startkwalificatie kunnen halen • Meer vakscholen door bijv. vmbo en mbo deels samen te voegen • Mogelijkheid om startkwalificaties te behalen op deze vakscholen
	<ul style="list-style-type: none"> • Gelijke kansen op schoolkeuze op basis van inzet en capaciteiten • Schooladvies blijft leidend • Beter opleiden en toerusten docenten om schooladvies te versterken • Brede en meerjarige brugklassen stimuleren binnen de huidige scholengemeenschappen • Stimuleren stapelen • Investeren in beroepsonderwijs • Meer aandacht naar de vaak 'te grote' overgang vmbo naar mbo • Betere LOB en schakelprogramma's • Doorlopende vakmanroutes
	<ul style="list-style-type: none"> • Creëren van brede en meerjarige brugklassen, ook in vmbo/havo combinaties • Experimenten met driejarige brugklassen • Stimuleren van doorstromen en stapelen • Eenvoudige, toegankelijke en transparante aanmeldingsprocedure • Meer scholen die vmbo t/m vwo combineren • Categorale scholen moeten samenwerken met brede scholen • Weghalen prikkels selectie aan de poort • Succes van 'twijfelleerlingen' belonen • Volgen en examineren van vakken op meerdere niveaus met het maatwerkdiploma • Betere aansluiting vmbo en mbo d.m.v. integraal toetsingskader en experimenten met doorlopende leerlijnen • Het beroepsonderwijs moet een volwaardige pijler worden naast het academisch onderwijs • Mogelijkheid creëren tot een vakdiploma bij wie te hoge eisen taal en rekenen leiden tot uitval
	<ul style="list-style-type: none"> • Investeren in het leren van Nederlandse taal, cultuur, waarden, rechtstaat en democratie door achterstandskinderen en vluchtelingenkinderen
	<ul style="list-style-type: none"> • Moderne middenschool met brede brugklassen • Einde aan vroege selectie en toetscultuur po

	<ul style="list-style-type: none">• Mogelijkheid om schooladvies te corrigeren• Vrijmaken extra bekostiging voor elke leerling die in een brede brugklas zit• Wettelijk vastleggen dat kinderen een dubbel schooladvies kunnen krijgen• Scholen worden niet meer afgerekend op rendement zodat kinderen vaker de kans krijgen een hoger niveau te volgen• Vrijmaken budget voor bijspijker cursussen op school• Doorstroomrecht op elk niveau• Afsluiten van vakken op een hoger of lager niveau
SGP	(zie overgangen)

leraren en lerarenopleidingen	
	<ul style="list-style-type: none"> • Vernieuwing van de lerarenopleiding • Docenten hebben bij voorkeur mastertitel • lerarenregister • Scholen krijgen een stem in het bepalen van het programma van de lerarenopleiding en in bepalen of iemand geslaagd is • Flexibiliteit geven voor zij-instromers • Docenten moeten zich gedurende hun gehele loopbaan blijven bijscholen. • Betere docenten verdienen een betere beloning • Onderscheid in carrièrepaden mogelijk maken • Afscheid kunnen nemen van docenten die ondermaats presteren • Het moet vanzelfsprekend zijn dat leraren elkaar feedback geven en de mening van leerlingen daarbij betrekken
	<ul style="list-style-type: none"> • Lestaak in stappen terugbrengen tot 20 uur • Hierdoor hebben docenten de tijd om te investeren in de kwaliteit van lessen en begeleiden van kinderen • Goed belonen maar geen prestatiebeloning • Er moet ruimte komen in cao's om meer docenten doorgroeimogelijkheden te geven naar een hogere schaal • Onderwijsgevendens moeten zich blijvend scholen, ook om aan de voorwaarden voor opname in lerarenregister te (blijven) voldoen
	<ul style="list-style-type: none"> • Meer tijd, ruimte en vertrouwen voor de leraar • Verkleinen administratie, rapporteer- en regeldruk • 20-lesurennorm • De leraar is eigenaar van zijn eigen les(methodes), de inspectie toetst of het onderwijs voldoet aan de wettelijke vereisten • De pabo's en lerarenopleidingen moeten een rol spelen bij de ontwikkeling van leerkrachten die al voor de klas staan • In het lerarenregister worden scholing en behoefte inzichtelijk • Leraren die met succes de moeilijkste klassen lesgeven beter belonen
	<ul style="list-style-type: none"> • Studenten selecteren aan de poort bij de lerarenopleidingen • Meer tijd, geld, aandacht én waardering voor de leraar • Leraren die permanent investeren in hun eigen ontwikkeling hiervoor de tijd bieden en ook beter belonen • Leraren moeten meer vrijheid krijgen voor de eigen invulling van hun werk
	<ul style="list-style-type: none"> • Salarissen van onderwijspersoneel worden landelijk uitbetaald, door middel van een landelijke cao • De werkdruk van leraren wordt fors gereduceerd door het schrappen van administratieve rompslomp, waardoor er ook meer tijd is om les te geven. • Onbevoegde leraren dienen binnen 2 jaar hun bevoegdheid halen

	<ul style="list-style-type: none"> • Op havo en vwo moet elke docent universitair geschoold zijn. Wie dat niet is moet de mogelijkheid krijgen zich binnen enkele jaren alsnog universitair te scholen.
	<ul style="list-style-type: none"> • Minder regels en meer ruimte voor scholen • Extra middelen voor professionele ontwikkeling binnen onderwijsteams • Investeren in ontwikkeling van leraren en schoolleiders. • Zij-instroom bevorderen
	<ul style="list-style-type: none"> • Er komen meer leraren • Meer tijd om lessen voor te bereiden • Overheid geeft goede voorbeeld door reële loonsverhoging te geven aan leraren • Meer ruimte om lesstof zelf vorm te geven • Opleidingseisen voor leraren op het vmbo gaan omhoog, ze krijgen betere beloning en ruimte om door te groeien • Voor beginnende leraren wordt de werkdruk verlaagd • Docenten krijgen betere opleidingen, meer begeleiding en bijscholing • Scholen kunnen klassen verkleinen, lessen voor docenten verminderen of extra ondersteuning organiseren
	<ul style="list-style-type: none"> • De werkers in het onderwijs zouden het als een weldaad ervaren als ze bevrijd zouden worden van het korset van voorschriften en systemen om de kwaliteit te controleren. Wanneer de vakbekwaamheid van leraren gegarandeerd is door goede opleidingen, moet de overheid ze loslaten. Lesgeven is hun vak. • De opleiding van leraren verdient bijzondere zorg. Het niveau van de vooropleiding moet zodanig zijn, dat daarmee in beginsel kan worden volstaan. Aanvullende toelatingstoetsen moeten op termijn overbodig zijn. • Strengere eisen bij de instroom in lerarenopleidingen zijn een must. • De mogelijkheden voor het opleiden van leraren in de praktijk, het zogenoemde duale leren, worden uitgebreid • Aantrekkelijker routes naar het onderwijs mogen vakinhoudelijke expertise niet ondermijnen. • Voor het lesgeven in het HAVO en het VWO moet op termijn in beginsel een universitaire opleiding vereiste zijn.
	<ul style="list-style-type: none"> • De positie, de beloning en het gezag van de leraar moet worden versterkt • Scholen moeten kunnen beschikken over voldoende ondersteunend personeel, zoals de conciërge

overgangen (zie ook: kansengelijkheid)	
	<ul style="list-style-type: none"> • Vmbo en mbo verzorgen een deel van het programma samen om aansluiting te bevorderen
	<ul style="list-style-type: none"> • Scholieren stromen in vho, vbo en vvs in. Na drie jaar vindt de uiteindelijke selectie naar niveau pas plaats
	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijs op vmbo en mbo moeten beter op elkaar aansluiten. Er komt daartoe één integraal toetsingskader en er mag geëxperimenteerd worden met doorlopende leerlijnen alsof het één onderwijssysteem is • Prikkels voor selectie aan de poort worden weggehaald • Succes van twijfelleerlingen met een lager basisschooladvies wordt beloond
	<ul style="list-style-type: none"> • Schakelprogramma's tussen po-vo en vmbo-mbo • Beter LOB
	<ul style="list-style-type: none"> • Creëren van meer vakscholen door bepaalde afdelingen vmbo en mbo samen te voegen • Bij schooladviezen wordt meer rekening gehouden met de groeipotenties van iedere leerling.
	<ul style="list-style-type: none"> • Beter begeleiding om uitval tegen te gaan • Meer samenwerkingen tussen praktijkonderwijs en mbo
	<ul style="list-style-type: none"> • Jongeren krijgen een overgangsrecht bij de overgangen, ook vmbo-havo • Doorstroom naar een volgende opleiding wordt op alle niveaus mogelijk • Vmbo en mbo werken meer samen voor een soepelere doorstroom
	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen blijven vrij in de wijze waarop zij vorderingen van leerlingen meten. Er komen daarom geen verplichte kleutertoetsen of diagnostische toetsen. • Net als in het voortgezet onderwijs hoort een landelijk genormeerd leerlingvolgsysteem in het basisonderwijs niet verplicht te zijn. Scholen kiezen hun eigen systeem. • Het resultaat van het centraal examen weegt te zwaar, gelet op het beperkte aantal vaardigheden dat getoetst wordt. Dat sterke accent op een beperkt deel van het onderwijs werkt eenzijdigheid in de hand. Het gewicht van het centraal examen moet dus beperkt worden. • Het rekenonderwijs en de toetsing worden zoveel mogelijk onderdeel van het reguliere onderwijsprogramma. • De overheid moet voorkomen dat een onderklasse in het beroepsonderwijs ontstaat. De startkwalificatie mag bijvoorbeeld geen belemmering vormen voor leerlingen die vanuit het VMBO direct een baan willen zoeken. Zij krijgen de mogelijkheid om zich verder voor een beroep te bekwamen in een traject van werkend leren. • Het aantal leerwegen en niveaus binnen het VMBO en het MBO wordt verminderd. In hun aanbod moet het gaan om twee hoofdrichtingen: het

	<p>accent ligt op vakmanschap en directe beroepsvoorbereiding, dan wel op algemene vorming en doorstroom naar vervolgonderwijs.</p> <ul style="list-style-type: none">• De uitval van leerlingen tussen het VMBO en het MBO moet worden tegengegaan door leerlingen te verplichten om zich vroegtijdig aan te melden bij de vervolgopleiding.• De toeleiding van leerlingen uit HAVO en VWO naar de meest passende plek in het hoger onderwijs wordt bevorderd door aanscherping van het karakter van HAVO en VWO.
--	---

Toezicht/inspectie	
	<ul style="list-style-type: none"> • Meer transparantie budgetten • Scholen krijgen meer vrijheid bij goede beoordelingen • Sluiting van een school wordt gemakkelijker gemaakt bij ondermaatse prestaties
	<ul style="list-style-type: none"> • nvt
	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie kijkt niet meer, maar toetst het onderwijs aan wettelijke eisen • Werken op basis van vertrouwen, maar grijpen hard in als het moet • Daar waar scholen te zwak zijn of sprake is van slecht bestuur grijpt de inspectie in
	<ul style="list-style-type: none"> • nvt
	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen worden niet meer eenzijdig afgerekend op testresultaten, maar krijgen meer ruimte om leerlingen breder te beoordelen (zie ook: kansengelijkheid)
	<ul style="list-style-type: none"> • De inspectie bewaakt de ondergrens • Inspectie en overheid nemen afscheid van focus op toetsen, resultaten, meetbare output en cognitieve vaardigheden
	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen worden niet afgerekend op hun rendement • De onderwijsinspectie gaat meer kwalitatief beoordelen en krijgt een coachende rol
	<ul style="list-style-type: none"> • Voorop staat dat de opvoeding van de kinderen eerst en vooral het recht én de verantwoordelijkheid is van de ouders. De overheid dient die fundamentele vrijheid te eerbiedigen. • Dat neemt niet weg dat de overheid er wel op toe dient te zien dat het onderwijs deugdelijk is. De kwaliteit moet voldoende zijn. Scholen moeten voldoen aan basale wettelijke waarborgen. Daarbij is het de taak van de inspectie om de naleving van die regels serieus controleren. • Het is niet aan de overheid om te bepalen wat excellent onderwijs is. Dat is namelijk niet neutraal vast te stellen. • In het toezicht worden scholen niet beoordeeld op groepsplannen, maar op de vraag of de zorg voor kwaliteit op schoolniveau voldoende is gewaarborgd • De overheid ondersteunt programma's die erop gericht zijn de Holocaust in het onderwijs bespreekbaar te maken. De inspectie toetst of dit kerndoel voldoende uit de verf komt. • Scholen blijven vrij in de manier waarop burgerschapsonderwijs gestalte krijgt, maar inzicht in het functioneren van de Nederlandse staatsinrichting en rechtsstaat dient in elk geval aan bod te komen.

	Als het gaat om digitalisering hebben scholen vooral meerwaarde bij het aankweken van mediawijsheid. Kennis van programmeren is bijvoorbeeld niet voor alle leerlingen een vereiste.
--	--

governance	
	<ul style="list-style-type: none"> Scholen moeten transparanter worden en zich meer openstellen voor feedback van belanghebbenden De school moet helder communiceren hoe het budget wordt ingezet. Ouders en leerlingen kunnen door die transparantie bewuster voor een school kiezen
	<ul style="list-style-type: none"> De menselijke maat wordt tot de standaard gemaakt in het onderwijs en met enige regelmaat wordt dit onderwerp van gesprek tussen de leiding van een instelling en de medezeggenschapsorganen van studenten en docenten Schoolbesturen, studentenraden en ondernemingsraden maken onderling bindende afspraken over de organisatie en inrichting van het onderwijs. Ondernemingsraden beslissen mee over grote langjarige investeringen
	<ul style="list-style-type: none"> open cultuur is belangrijk en echte invloed van studenten en ouders en docenten op scholen en hun onderwijs. Deze medezeggenschap zorgt ervoor dat de behoeftes van de direct betrokkenen in het schoolbeleid centraal komen te staan. Behoeftes van leerlingen komen centraal te staan De partij wil toe naar een omgang met leraren, besturen en instellingen die uitgaat van veel vertrouwen en met als spiegelbeeld dat er stevig ingegrepen wordt wanneer het mis gaat. Verantwoording afleggen naar elkaar – naar leraar, leerling, student en/of ouders – vormt de basis.
	<ul style="list-style-type: none"> Overall waar belangrijke besluiten worden genomen die de levens van mensen direct raken, moeten zij kunnen meepraten en meebeslissen: ouders en leerlingen op school. Meer zeggenschap vergroot de betrokkenheid, maar zorgt ook voor betere <i>checks and balances</i> die vaak hard nodig zijn.
	<ul style="list-style-type: none"> We organiseren meer zeggenschap voor personeel, studenten en ouders op scholen. De medezeggenschapsraad krijgt overal in het onderwijs instemmingsrecht op de begroting. Falende bestuurders in het onderwijs kunnen bij wanbestuur worden weggestuurd door de medezeggenschapsraad
	<ul style="list-style-type: none"> nvt

	<ul style="list-style-type: none"> GL richt zich hier (vooral) op ho: besturen en raden van toezicht worden gedemocratiseerd en medezeggenschapsorganen krijgen instemmingsrecht op de benoeming van bestuurders en op het sluiten/samenvoegen van opleidingen
	<p>nvt</p>

krimp	
	<ul style="list-style-type: none"> Alle leerlingen moeten ervan uit kunnen gaan dat ze goed onderwijs krijgen, waar ze ook wonen. Wanneer het aantal leerlingen snel daalt, kan de kwaliteit echter in gevaar komen of valt er binnen een school nog weinig te kiezen Om ervoor te zorgen dat scholen meer kunnen samenwerken, schaffen we de huidige fusietoets af
	<ul style="list-style-type: none"> Krimpgebieden krijgen meer financiële steun om hun regio leefbaar te houden. Voor krimpgebieden schrappen we allerlei regels zodat creatieve oplossingen mogelijk worden
	<ul style="list-style-type: none"> In gebieden waar scholen te maken krijgen met sterk dalende leerlingenaantallen, moeten scholen zoveel mogelijk (kunnen) samenwerken of samengaan om de kwaliteit te behouden. Krimpregio's moeten in samenwerking met scholen een plan maken hoe ze op de lange termijn het onderwijsaanbod op peil houden
	<ul style="list-style-type: none"> Door betere samenwerking, gerichte investeringen en een oplossingsgerichte instelling van overheden komen nieuwe mogelijkheden voor de regio's Door kleine scholen open te houden, hoeven jonge gezinnen niet weg te trekken
	<ul style="list-style-type: none"> Samen met gemeenten in krimpregio's wordt actief gezocht naar nieuwe strategieën om voorzieningen als scholen bereikbaar te houden, ook voor mensen die geen auto hebben.
	<ul style="list-style-type: none"> In de regio investeren we o.a. in onderwijs
	<ul style="list-style-type: none"> GroenLinks wil de voorzieningen voor bewoners in krimpgebieden op peil houden. Dat vraagt om creatieve oplossingen, zoals samenwerkingscholen
	<ul style="list-style-type: none"> De overheid moet zorgen dat bestuurlijke schaalvergroting niet wordt bevorderd. De verwachtingen van de overheid mogen er niet toe leiden dat kleine besturen het hoofd niet boven water kunnen houden.

Passend onderwijs	
	<ul style="list-style-type: none"> • Door passend onderwijs krijgen meer leerlingen in het reguliere onderwijs les en brengen we het aantal thuiszitters terug. Daarom willen we het passend onderwijs handhaven. • Wel gaat de partij strenger toezien of elke school individueel een passend aanbod doet aan leerlingen die met een extra steuntje in de rug gewoon in het reguliere onderwijs kunnen blijven
	<ul style="list-style-type: none"> • Kinderen met beperkingen doen zoveel mogelijk mee in het reguliere onderwijs • Het vergt wel een extra investering in goede begeleiding • Voor kinderen die niet gedijen in het reguliere onderwijs blijft het speciaal onderwijs en praktijkonderwijs goed toegankelijk • De taakverdeling tussen het reguliere basisonderwijs en de samenwerkingsverbanden wordt verder aangescherpt. • Ouders moeten zelf kunnen bepalen op welke school hun kind passend basisonderwijs krijgt. Dat mag geen dictaat zijn van een samenwerkingsverband
	<ul style="list-style-type: none"> • D66 wil hun leerrecht wettelijk verankeren • Voor kinderen die extra zorg nodig hebben, zijn extra budgetten beschikbaar. Het toekennen van deze budgetten wordt eenvoudiger gemaakt. Een aanvraag door school en ouder moet in principe voldoen. • Passend onderwijs moet ook voorzien in specifieke behoeften van leerlingen met beperkingen. In sommige gevallen is en blijft speciaal onderwijs door vakspecialisten noodzakelijk • Thuiszitten is nooit een acceptabel alternatief. De recente invoering van passend onderwijs verplicht schoolbesturen om samen te werken in het aanpassen van het onderwijs aan de onderwijsbehoefte van de leerling De ontstane samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs zullen de komende jaren hard moeten werken om het aantal thuiszitters terug te dringen • Extra aandacht is nodig voor het vergroten van de betrokkenheid van de ouders en het beperken van de administratieve belasting van ouders en leraren
	<ul style="list-style-type: none"> • Omdat ieder kind recht heeft op onderwijs is het idee achter het passend onderwijs op zich goed; de praktijk is echter veel te bureaucratisch, te weinig gericht op preventie en daardoor niet effectief. Te veel kinderen zitten alsnog thuis in plaats van op school

	<ul style="list-style-type: none"> De partij wil dat scholen meer mogelijkheden en middelen krijgen om maatwerk te bieden, zowel voor kinderen die meer zorg nodig hebben als voor kinderen die meer uitdaging nodig hebben
	<ul style="list-style-type: none"> Passend onderwijs is nu teveel knellend onderwijs. Het speciaal onderwijs blijft gegarandeerd voor leerlingen met een (ernstige) beperking, gedragsproblemen of zeer lage intelligentie. De SP investeert in specifieke leerprogramma's met kleine klassen en voldoende ondersteuning. Speciale programma's voor hoogbegaafden worden beschermd
	<ul style="list-style-type: none"> Passend onderwijs in de regio en de Randstad worden niet financieel verevend Zorgbudgetten worden directer ingezet
	<ul style="list-style-type: none"> Het passend onderwijsstelsel is nog niet geslaagd. Teveel kinderen zitten thuis en leraren ervaren in klassen met kinderen met functiebeperking nog enorm veel werkdruk. Kinderen vallen daardoor tussen wal en schip en krijgen niet het onderwijs dat ze nodig hebben Er komt meer geld voor kleinere klassen, het inschakelen van extra begeleiding en ondersteuning en zo nodig voor het speciaal onderwijs Leerplichtambtenaren krijgen doorzettingsmacht om kinderen met een beperking op scholen te plaatsen
	<ul style="list-style-type: none"> Aan leerlingen die moeite hebben om zich de basisvaardigheden eigen te maken, bijvoorbeeld vanwege een beperking, wordt zodanige ondersteuning geboden dat zij optimaal hun gaven leren benutten.

Werkgeverszaken/WNT/publieke sector

	<ul style="list-style-type: none"> Het vaste contract moet aantrekkelijker worden om aan te bieden, zodat het makkelijker wordt om een vaste baan te krijgen. Daarnaast moet het flexibele contract zekerder worden. Daarom wil de partij dat het weer mogelijk wordt om meerdere tijdelijke contracten, en tijdelijke contracten van een langere duur, aan te bieden. De loondoorbetaling bij ziekte voor kleine bedrijven (tot 25 werknemers) wordt verkort naar één jaar. Het tweede jaar wordt dan door de overheid betaald De VVD wil de pensioenpremie als een vast percentage koppelen aan het salaris.
	<ul style="list-style-type: none"> Werken bij de overheid en in de publieke sector vraagt naast kennis en vaardigheden ook idealisme om de samenleving te dienen. Daarin passen geen exorbitante vergoedingen en een bonuscultuur. Wij willen de Wet

	<p>normering topinkomens daarom laten gelden voor alle werknemers in de (semi)publieke sector.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij willen ieder jaar een publiek debat over de staat en de werking van publieke diensten in de zorg, het onderwijs, de volkshuisvesting en andere sectoren. Centraal thema daarbij is de kwaliteit van de dienstverlening. • Wij willen het toezicht op publieke diensten verbeteren. Er komen zogenoemde ‘fit-and-proper’ testen voor alle toezichthouders en bestuurders. We stoppen de stapeling van toezichthoudende functies waardoor er meer diversiteit en kwaliteit komt aan de top en in het toezicht.
D66	<ul style="list-style-type: none"> • Allereerst wil de partij het voor werkgevers simpeler maken mensen aan te nemen en voor werknemers zorgt de partij ervoor dat werken lonend wordt. We maken de muren tussen vast en flex werk veel minder hoog • Met de broodnodige hervorming van ons belastingstelsel wil D66 de lasten op arbeid sterk verlagen. Daardoor is het sneller aantrekkelijk te gaan werken en om iemand in dienst te nemen • D66 wil toe naar één arbeidsrechtelijk regime voor alle werknemers waarbij er sprake is van één contract, het contract voor onbepaalde tijd. Dit alles vraagt om een verdere modernisering van het ontslagrecht. Een ontslagrecht met kortere en minder dure procedures, zonder preventieve toets, met indien gewenst toetsing achteraf aan ontslaggronden die willekeur en dikke dossiers voorkomen. • De transitievergoeding wordt veranderd, waarbij opbouw al direct start doordat de huidige grens van twee jaar en de extra hoge vergoeding na tien jaar werkverband verdwijnen. • Met de sociale partners werkt de partij ook aan CAO's waarin loonstijging meer aan prestaties en minder aan anciënniteit gekoppeld wordt. Zo is het aantrekkelijker ouderen in dienst te nemen. Ook het beperken van seniorenregelingen zal daaraan bijdragen
	<ul style="list-style-type: none"> • CDA wil meer ruimte voor de kantonrechter om arbeidscontracten te ontbinden, zodat ondernemers weer sneller kiezen voor een vast contract. Daarnaast moeten er meer mogelijkheden komen voor meerjarige arbeidscontracten, want een vijfjaars-contract is misschien geen vaste baan, maar wel veel beter dan elke twee jaar weer op straat staan. • Om het leven lang leren vorm en inhoud te geven willen wij de introductie van een individueel leerrecht waar werkgevers en werknemers samen voor sparen. Het wordt daarbij aantrekkelijk om uit de sectorfondsen het individueel leerrecht te financieren en beheren
SP.	<ul style="list-style-type: none"> • Salarissen van onderwijspersoneel worden landelijk uitbetaald, door middel van een landelijke cao. Geld dat bedoeld is voor leraren kan daardoor niet meer aan andere zaken worden besteed.
	<ul style="list-style-type: none"> • hoe langer flex, hoe langer de contractduur

	<ul style="list-style-type: none"> • GL wil met vakbonden en werkgevers afspraken maken over stijging van lonen, eerlijke inkomensverhoudingen en het delen van economische vooruitgang. Daarvoor wordt een nieuw sociaal akkoord gesloten. • De overheid geeft het voorbeeld door reële loonsverhoging te geven aan politieagenten, leraren en werkenden in de zorg. Werknemers krijgen meer zeggenschap. • Alle werknemers krijgen een individueel scholingsbudget. Deze scholingsrechten worden door werkgevers gefinancierd.
	<ul style="list-style-type: none"> • De verplichting van werkgevers voor bedrijven met minder dan vijftig werknemers om bij ziekte loon door te betalen wordt beperkt tot een jaar. Werknemers krijgen bij ziekte al na een jaar recht op WIA-uitkering wanneer na een kritische toets blijkt dat bij de eigen werkgever onvoldoende perspectief op hervatting van het werk bestaat. Werknemers ontvangen collectief gefinancierde inkomenscompensatie indien de uitkering in het eerste jaar lager is dan het loon op basis van de huidige regeling geweest zou zijn. • De berekening van de werkgeverspremie voor arbeidsongeschiktheid moet rekening houden met de duur van de arbeidsrelatie. Hiermee wordt voorkomen dat werkgevers jarenlang hoge premies betalen wanneer de werknemer kort na indiensttreding arbeidsongeschikt raakt. • Om te voorkomen dat bij ontslag extreme ontslagkosten ontstaan, moet de rechter weer een ruimere mogelijkheid krijgen om tot een evenwichtige belangenafweging van werkgever en werknemer te komen. • Het is niet rechtvaardig dat een werkgever bij ontslag slechts bij hoge uitzondering mag afzien van het betalen van een vergoeding. Bijvoorbeeld in situaties van pensionering van de werkgever of wanneer ontslag overwegend aan de werknemer toe te rekenen valt, dient de vergoeding beperkt te kunnen worden. • Omdat het snel verkrijgen van duidelijkheid bij conflicten over arbeidsrelaties cruciaal is, wordt de mogelijkheid van hoger beroep weer ongedaan gemaakt. • Het moet weer mogelijk worden om meer opeenvolgende arbeidsovereenkomsten te sluiten. De tussenpozen mogen best korter zijn. • Er wordt extra ruimte geboden voor het sluiten van meerjarige overeenkomsten. Werknemers krijgen daardoor meer zekerheid. • In situaties als seizoensarbeid en vervanging wegen ziekte van leraren moet meer ruimte geboden worden om tijdelijke contracten in te zetten. • Ook in Nederland moet het loon van oudere werknemers beter kunnen aansluiten bij hun inzet, mogelijkheden en beschikbaarheid. Dat is een belangrijke verantwoordelijkheid van de sociale partners. • Keuzevrijheid moet het uitgangspunt zijn van het pensioenstelsel. Dit gaat samen met het behouden van goede collectieve elementen uit het huidige stelsel, zoals collectief beleggen en gezamenlijke risicodeling van levensverwachting, arbeidsongeschiktheid, laattijdig overlijden

	<ul style="list-style-type: none"> • In het nieuwe pensioenstelsel moet iedereen een persoonlijke pensioenpot krijgen. • Er wordt niet langer herverdeeld tussen generaties via de doorsneesystematiek. De generatie die hier wel de kosten voor heeft betaald, zonder aan de baten toegekomen te zijn, zal tegemoet gekomen moeten worden. • De kosten van de overgang naar een nieuw stelsel moeten eerlijk gespreid worden over verschillende generaties.
--	---

Overige relevante onderwerpen

	<ul style="list-style-type: none"> • De rekentoets moet meetellen bij het behalen van een diploma. • Daarnaast moeten vaardigheden zoals programmeren, ondernemen en samenwerken een vaste plek in het onderwijs krijgen. • Door het curriculum te vernieuwen en dit beter af te stemmen tussen het basis- en voortgezet onderwijs, wordt de overgang naar de brugklas kleiner. • Nederlandse tradities, waarden en vrijheden dienen in het onderwijs te worden verankerd. We mogen verwachten dat alle docenten de Nederlandse waarden en tradities onderschrijven, uitdragen en overbrengen. Iedere docent hoort te weten hoe deze waarden bespreekbaar kunnen worden gemaakt. Leerlingen raken op die manier beter bekend met de Nederlandse grondrechten, waarden en tradities en leren hoe we in Nederland met elkaar omgaan • Aandacht voor seksualiteit verdient ook een plek in het onderwijs. Dat gaat verder dan alleen de kennis over soa's of voorbehoedsmiddelen. In het voortgezet onderwijs en het mbo wil de VVD ook dat wordt geleerd om respectvol met elkaar om te gaan, welke grenzen er zijn en hoe gevoelens bespreekbaar worden gemaakt. Daarbij hoort ook het bespreekbaar maken van homoseksualiteit. Op elke school moeten homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders volledig worden gerespecteerd door leerlingen, docenten en de schoolleiding. Toekomstige generaties moeten leren dat iedere seksuele geaardheid normaal is. • Leerlingen horen een goede voorbereiding op hun keuze voor een vervolgopleiding te krijgen. We begrijpen allemaal dat een verkeerde studiekeuze een enorme teleurstelling kan zijn. Om verkeerde studiekeuzes terug te dringen, wil de VVD dat loopbaanoriëntatie in het voortgezet onderwijs een sterkere positie krijgt.
	<ul style="list-style-type: none"> • Ook het marktdenken binnen de overheid en bij veel publieke organisaties – bijvoorbeeld in het onderwijs– vraagt om een herbezinning. Er was in de afgelopen decennia de oprechte wens om de overheid en de publieke

	<p>sector efficiënter en doelmatiger te maken. Maar op een aantal terreinen is dat doorgeslagen, vooral daar waar maatschappelijke waarden en vaardigheden te zeer in geld worden uitgedrukt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Via het vak burgerschap en sociale vaardigheden wil de partij nadrukkelijk aandacht creëren voor de onderlinge verschillen en voor het besef van ‘eenheid in verscheidenheid’; iedereen is anders en daardoor is iedereen gelijk. Leraren worden beter geschoold in het lesgeven van burgerschap. Hierbij hoort onlosmakelijk de ontwikkeling van sociale vaardigheden waarmee leerlingen beter leren de ander te begrijpen, bruggen te slaan en bewust te worden van vooroordelen. • De kwaliteit en het slagingspercentage voor inburgering wil de pvda sterk verbeteren door een betere aansluiting van het inburgeringsonderwijs met het reguliere onderwijs. Bij voorkeur wordt het inburgeringsonderwijs op reguliere onderwijsinstellingen georganiseerd. • De partij wil actief ideeën en praktijken bestrijden die een open en diverse samenleving bedreigen. Samen met ouders, scholen en gezagdragers wil de pvda een pedagogische coalitie om die kinderen te behoeden voor onverdraagzaam en discriminatoir gedachtegoed.
<p>D66</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In onze grondwet, in artikel 23, is vrijheid van onderwijs vastgelegd. D66 is altijd al kritisch over artikel 23 in de grondwet en zal indien de genoemde problemen niet opgelost kunnen worden, opnieuw het initiatief nemen dit artikel aan te passen. • Onderwijs gaat niet alleen over het bijbrengen van arbeidsmarktvaardigheden. Er wordt ook gewerkt aan bewustwording van burgerschap en de privacy- en veiligheidsrisico's van de digitale samenleving en geïnvesteerd in culturele vorming. En is er aandacht voor begrip van gezamenlijke geschiedenis • D66 wil dat alle leerlingen op school werken aan vaardigheden als programmeren, sociale vaardigheden als samenwerken en zelfredzaamheid
<p></p>	<ul style="list-style-type: none"> • CDA staat pal voor de vrijheid van onderwijs (art 23 Gw) • De partij wil de weerbaarheid van de onderwijsvrijheid vergroten door plannen voor nieuwe scholen vooraf te toetsen op hun bijdrage aan de ontwikkeling van de kinderen, integratie en burgerschap. • Het bijzonder onderwijs laat ook de ruimte voor vernieuwende schoolconcepten, waar naast de reguliere lesstof meer aandacht is voor de ontwikkeling van sociale, ondernemende of digitale vaardigheden. • Voor de brede vorming wil CDA op alle onderwijsniveaus burgerschap, geschiedenis, filosofie, identiteit en maatschappelijke betrokkenheid integraal onderdeel maken van het lespakket
<p>SP</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Scholen worden niet meer eenzijdig afgerekend op testresultaten, maar krijgen meer ruimte om leerlingen breder te beoordelen.

	<ul style="list-style-type: none"> • De verplichte eindtoets (het Cito) en de rekentoets in het basisonderwijs worden afgeschaft. • De ouderbijdrage wordt begrensd en is altijd vrijwillig. Scholen die hiermee sjoemelen worden beboet • Op middelbare scholen komt meer aandacht voor filosofie, religie en levensbeschouwing, waarbij leerlingen kritisch leren nadenken over hun eigen achtergronden en leren omgaan met andersdenkenden • In het middelbaar onderwijs wil de SP meer aandacht voor de gevolgen van het gebruik van drugs door jongeren. We maken een plan om te bevorderen dat kinderen geen rokers worden en kiezen voor een gezonde levensstijl. • De SP wil de cultuureducatie in het onderwijs verdiepen met een doorlopende leerlijn. In elk leerjaar worden hier structureel lesuren aan besteed.
	<ul style="list-style-type: none"> • nvt
	<ul style="list-style-type: none"> • Keuzevrijheid voor ouders in het schooltype blijft gewaarborgd. • Op het voortgezet onderwijs wordt afgezien van de rekentoets. • We gaan de sluipende privatisering van het onderwijs tegen.
	<ul style="list-style-type: none"> • Als het gaat om de richting en inrichting van het onderwijs past de overheid een gezonde afstand. Scholen die uitgaan van een duidelijke richting mogen door de overheid niet onnodig gehinderd worden. Ouders en docenten verdienen ook volop ruimte en vertrouwen om het onderwijs in vrijheid in te richten. • Scholen hebben en houden het recht om bij het toelaten van leerlingen en het benoemen van personeel eisen te stellen die in lijn zijn met de grondslag, mits dat consequent gebeurt. • De overheid moet erop toezien dat alle kinderen onderwijs krijgen. Als ouders door middel van thuisonderwijs aan de leerplicht willen voldoen, dient de overheid die keus te accepteren en te respecteren. Wel ziet zij er door periodieke controle op toe of dit thuisonderwijs aan basale wettelijke vereisten voldoet • Ouders die zich in woord of daad keren tegen de rechtsstaat, zoals voorkomt in salafistische groepen, verspelen het recht op thuisonderwijs. • Voorkomen moet worden dat jihadisten onbekostigde vormen van onderwijs organiseren • Het is belangrijk dat het onderwijsprogramma niet om de haverklap door politieke en maatschappelijke grillen wordt gewijzigd. Een periodieke herziening van de kerndoelen moet ervoor zorgen dat het onderwijsprogramma ten minste twee reguliere kabinetsperioden stabiel blijft. • Scholen moeten gestimuleerd worden om meer gebruik te maken van de ruimte om eigen lesmethoden te ontwikkelen, zodat de dominante rol van

	<p>commerciële lesmethoden beperkt wordt. De kerndoelen worden daarom verduidelijkt, zonder tot meer detaillering te leiden.</p> <ul style="list-style-type: none">• Leerlingen moeten niet alleen kennis hebben van de diversiteit en de hoofdzaken van geestelijke stromingen in de samenleving, maar zij moeten ook weten hoe onze samenleving en democratische rechtsstaat tot ontwikkeling zijn gekomen. In de kerndoelen wordt daarom vastgelegd dat leerlingen kennis moeten hebben van de vormende invloed van het christelijk geloof op onze samenleving en rechtsorde.• De afzonderlijke status van de rekentoets in het voortgezet onderwijs verdwijnt en daarmee ook het buitensporige gewicht in het examenoordeel
--	--